

30.10.2007

Dnro 1634/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

RIKOSILMOITUKSEN KIRJAAMISEN VIIVÄSTYMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 15.5.2006 päivätyssä kirjeessään poliisin menettelyä asiansa tutkinnassa. Arvostelun mukaan kantelijaan kohdistuneen, - - - (tekopaikka) tapahtuneen seksuaalirikoksen tutkinnassa viivyteltiin erityisesti A:n kihlakunnan poliisilaitoksella. Arvostelun mukaan B:n kihlakunnan poliisilaitoksen tutkintatoimenpiteet asiassa olivat riittämättömiä. Lisäksi kantelija koki asiassa kirjoituksensa mukaan epäasiallista kohtelua poliisin taholta.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatiedot

Asiasta laaditun tutkintailmoituksen mukaan kantelija oli ollut - - - (tekopaikka) ja viettänyt iltaa ravintolassa. Hän oli tanssinut erään miehen kanssa, ja tämä mies oli myöhemmin pyytänyt kantelijaa mökilleen. Mökillä mieshenkilö oli ilmoittanut kantelijalle haluavansa seksuaalista kanssakäymistä. Kantelija ei olisi tätä halunnut, mutta pelkäsi isokokoista miestä tämän uhkaavan käytöksen vuoksi eikä uskaltanut vastustella. Kantelija kertoi "täysin lamaantuneensa" tilanteessa. Mies oli suorittanut yhdynnän.

Kantelija meni seuraavalla viikolla lääkäriin ja otti yhteyttä terapiapalvelua tarjoavaan keskukseseen. Siellä kuitenkin neuvottiin tekemään rikosilmoitus ennen terapiaa. Kantelija totesi, että pystyy kertomaan asiasta vain naispoliisille. Kantelijan mukaan aluksi ei rikosylikonstaapeleiden C:n eikä D:n kanssa löytynyt sopivaa aikaa kuulusteluun, mutta C:n loman jälkeen löytyi sopiva aika.

Kun yli vuosi oli kulunut rikosilmoituksen tekemisestä, kantelija otti yhteyttä C:hen, jolloin ilmeni, että asia ei ollut edennyt, koska asiakirjat olivat olleet työhuoneiden vaihdon vuoksi jonkin aikaa kateissa. Asiakirjat olivat löytyneet ennen kantelijan soittoa ja C kertoi siirtävänsä asian B:n poliisilaitokselle.

Kun viikko oli kulunut tästä, B:n poliisilaitokselta otettiin yhteyttä kantelijaan. Sittenkin kantelija kävi - - - (tekopaikka) etsimässä tapahtumapaikkana ollut lomamökkiä, mutta mökkiä ei löytynyt.

Asian tutkinta on keskeytetty B:n poliisilaitoksella, koska tekopaikkaa ja tekijää ei ole saatu selville.

Kirjoituksen mukaan kantelijan asiaa vähäteltiin A:n kihlakunnan poliisilaitoksella. Kantelija arvostelee myös asian tutkintaa B:n kihlakunnan poliisilaitoksella.

3.2

Ilmoituksen kirjaaminen ja siirto

Selvitysten mukaan kantelija oli ottanut yhteyttä A:n kihlakunnan poliisilaitokselle ja keskusteli tapahtuneesta rikosylikonstaapeli C:n kanssa huhtikuussa 2003. Koska kantelijalle ei sopinut mikään C:lle sopiva kuulustelu-aika ja C oli jäämässä lomalle, C sopi kantelijan kanssa, että tämä on yhteydessä rikosylikonstaapeli D:hen. Kun C palasi lomalta, ilmeni, ettei kantelija ollut saanut sovituksi aikaansa D:n kanssa, joten C sopi kantelijan kanssa kuulusteluajaksi 6.5.2003. Kantelija tuli kuulusteluun 6.5.2003, teki asiassa rikosilmoituksen ja C suoritti asianomistajakuulustelun. Samassa yhteydessä C tarkisti tekopaikalta, voisiko rikoksen tekijän henkilöllisyyttä saada selville. Lisäksi C yritti selvittää, saako kantelijan käyttämän taksin selville. Selvityksensä mukaan C unohti kirjata ilmoituksen ja siirtää ilmoituksen ja suorittamansa kuulustelun B:n poliisille, jolle asian tutkinta tekopaikan poliisina kuului. Asian unohtumiseen vaikutti C:n mukaan muun muassa ko. aikaan tapahtunut työhuoneen vaihto.

C:n mukaan kantelija kyseli juttuaan syksyllä 2004, jolloin C kertoi kantelijalle unohtaneensa kirjata asiasta ilmoituksen ja siirtää sen B:n poliisilaitokselle. Poliisilaitoksen selvityksen mukaan asia tuli siirrettynä B:n poliisille syksyllä 2004.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjattava. Asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan jos ilmoitus on tehty sellaiselle esitutkintaviranomaiselle, jonka tehtäviin esitutkinnan toimittaminen asiassa ei kuulu, tämän on kuitenkin kirjattava ilmoitus ja toimitettava se ja muu asiassa kertynyt aineisto asianomaiselle esitutkintaviranomaiselle.

Saatujen selvitysten perusteella ilmoituksen kirjaaminen ja siirtäminen on suoritettuna asianomistajakuulustelun jälkeen viipynyt yli vuoden. Asiassa on menetelty lainvastaisesti, kun asiaa ei ole kirjattu viipymättä eikä siirretty sellaiselle esitutkintaviranomaiselle, jonka tehtäviin esitutkinnan toimittaminen asiassa kuului. C ei ole suorittanut virkatehtävänsä valtion virkamieslain edellyttämien tavoin viivytyksettä.

Kirjaamisen laiminlyönnistä huolimatta C on tosin aloittanut esitutkimustöidenpiteet asiassa välittömästi saatuaan kantelijalta ilmoituksen tapahtuneesta kuulustelemalla tämän. Kirjaamattomuus ei siten ole viivästyttänyt esitutkimuksen alkua. Sen sijaan asia on C:n laiminlyönnin vuoksi jäänyt siirtämättä B:n kihlakunnan poliisilaitokselle. Käsitykseni mukaan asianmukaisesti suoritettu kirjaaminen olisi saattanut vaikuttaa siihen, että asian siirtäminen ei olisi "unohtunut" C:ltä. Siten asiaa kokonaisuutena arvostellen – vaikka kirjaamattomuus itsessään ei antaisi aihetta vakavaan arvosteluun, jos esitutkiminta siitä huolimatta olisi suoritettu – pidän laiminlyöntiä (kirjaamisen ja siirron viivästyminen yli vuodella) erittäin moitittavana. Varsin vakavaa rikosta koskevan ilmoituksen tutkiminta on em. laiminlyöntien vuoksi viivästynyt yli vuoden.

Yleisesti voi todeta, että esitutkiminta on tuloksekkainta silloin, kun se voidaan toimittaa mahdollisimman pian rikoksen tapahduttua. Esitutkiminnan joutuisuudella on luonnollisesti suuri merkitys rikoksen uhrin kannalta. On selvää, että viivytyksetön ilmoituksen siirto sille esitutkimintaviranomaiselle, jolle asian esitutkiminta kuuluu, on edellytyksenä esitutkiminnan viivytyksettömälle suorittamiselle.

Tässä nimenomaisessa tapauksessa minulla ei kuitenkaan ole perusteita arvioida, olisiko tässä tapauksessa esitutkiminnalla ollut toisenlainen lopputulos, mikäli esitutkiminta olisi kokonaisuudessaan voitu suorittaa aiemmin.

3.3

Asian tutkiminta B:n kihlakunnan poliisilaitoksella

Kantelussa esitetyn arvostelun mukaan asiaa B:n kihlakunnan poliisilaitoksella tutkivat poliisimiehet eivät ole riittävästi pyrkineet selvittämään tapahtumapaikkana ollutta lomamökkiä muun muassa yhteistyössä kunnan rakennusviranomaisten kanssa. Kantelijan mukaan asiaa olisi pystynyt selvittämään tällä tavalla, koska hän on piirtänyt paperille mökin pohjapiirustuksen.

Esitutkimintalain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan esitutkiminnassa selvitetään rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat. Pykälän 2 momentin mukaan asia on valmistettava siten, että todistelu voidaan pääkäsittelyssä ottaa vastaan yhdellä kertaa.

Selvitysten mukaan asiaa on pyritty selvittämään etsimällä - - - (tekopaikka) alueelta tapahtumapaikkana ollutta mökkiä asianomistajan kanssa, mutta asianomistajan muistikuviiin sopivaa paikkaa ei ole löytynyt. Asiaa on pyritty selvittämään alueen takseilta, mutta saatujen vastausten mukaan tietoja ei kuluneen ajan vuoksi ollut enää saatavissa.

Saatujen selvitysten perusteella minulla ei ole aihetta arvostella B:n kihlakunnan poliisimiesten esitutkimintaa. On lisäksi todettava, että vakiintuneesti on katsottu, että esitutkiminnan suorittamiseen sisältyy tutkintataktisia ratkaisuja, joiden arviointi ei ainakaan kaikilta osin kuulu laillisuusvalvojalle.

3.4

Poliisimiesten käytös

Kantelussa on arvosteltu erityisesti rikosylikonstaapeli D:n käytöstä puhelinkeskustelussa kantelijan kanssa. Kantelijan mukaan D:n ilmaisu "tuleehan näitä juttuja ovista ja ikkunoista", kun kantelijalle pyrittiin löytämään sopivaa kuulustelu-aikaa, on häntä vähättelevä.

Poliisilain 2 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistäen. Valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Poliisiasetuksen 13 §:n 2 momentin mukaan poliisimiehen on virassa ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei poliisin arvo siitä kärsi.

Selvityksessään D kertoo em. ilmaisullaan kuvailleen tutkittavana olevien juttujen määrää. D kertoo korostaneensa tätä sen vuoksi, että kuulusteluajankohtaa sovittaessa on otettava huomioon jo aiemmin sovitut muut kuulustelut eikä niiden peruuttaminen kantelijan kuulustelun vuoksi voinut tulla kysymykseen. Minkäänlaista vähättelyä D ei selvityksensä mukaan ole kantelijan asiaa kohtaan osoittanut.

Poliisimiehen käyttäytymiselle on lainsäädännössämme edellä kuvatuin tavoin asetettu erityisen korkeat vaatimukset. Yksittäiselle poliisimiehelle tämä merkitsee sitä, että hänen on muistettava käyttäytyä asiallisella, luottamusta herättävällä tavalla, sillä poliisimiehen itsestään antama kuva välittyy yleensä kansalaisen silmissä koko poliisikuntaa koskevaksi. Asiallisuusvaatimukseen sisältyy muun muassa se, että virkamies – tässä tapauksessa poliisi – palvelee, neuvoo ja auttaa ihmisiä yleisen elämänkokemuksen mukaan hyväksyttävällä tavalla. Asiallisuusvaatimukseen liittyy myös poliisin toiminnan hienovaraisuus. Hienovaraisuus edellyttää, että poliisimies huomioi sen suhteen, mikä hänen kanssaan asioivalla henkilöllä on asiaan.

Nyt kyseessä olevan kaltaisissa tapauksissa, joissa asioidaan rikoksen asianomistajan kanssa, poliisin tulisi olla korostetun hienovarainen sekä pyrkiä ymmärtämään tapahtuman aiheuttama järkytys, mutta kuitenkin pyrkiä säilyttämään puolueeton ja sovitteleva roolinsa.

Kun kantelusta ja selvityksistä ilmenevät asian taustat ovat tiedossani, pidän ymmärrettävänä, jos kantelija on tilanteessa kokenut asiaansa vähäteltävän, kun kuulustelu-aikaa ei ole saatu sopimaan. Toisaalta D:n ja kantelijan välillä käydyn puhelinkeskustelun sävy ei ilmene tarkkaan käytettävissäni olevasta selvityksestä eikä asiaa ole käsitykseni mukaan tarpeen selvittää enempää, koska D:n tarkoituksena ei ole kuitenkaan ollut vähätellä tai loukata kantelijaa eikä em. lausuma sinällään anna aihetta arvosteluun, vaan kyse on nähdäkseni ollut lähinnä kantelijan kokemana tilanteeseen jossakin määrin huonosti sopivasta poliisin resurssiongelmista kertomisesta. Minulla ei ole asiassa aihetta toimenpiteisiin.

- - -

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan rikosylikonstaapeli C:lle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.2 selostetusta lainvastaisesta menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.